Muistio

15.09.2009

Komission kantelu sähköntuotannon edistämisestä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön sisämarkkinoilla annetun direktiivin (2001/77/EY) artiklan 3 mukaisesta kehityksestä

Euroopan komissio on ilmoittanut 9.6.2009, että Suomi ei ole edennyt riittävästi kansallisen ohjeellisen tavoitteen saavuttamisessa. Arvio perustuu komission kertomukseen uusiutuvien energialähteiden käytöstä KOM(2009) 192 lopullinen ja komission työpaperiin SEC(2009) 503 final.

Raporteissa on kuvattu jäsenmaiden edistymistä kahdella kriteerillä. Nämä ovat uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuuden kehittyminen vuodesta 2004 vuoteen 2006 ja edistys kohti vuoden 2010 ohjeellista tavoitetta. Ensimmäisen kriteerin arvioinnissa komissio on sijoittanut alhaisimpaan kategoriaan maat, joiden uusituvista energialähteistä tuotetun sähkönä osuus on pysynyt samana tai alentunut vuodesta 2004 vuoteen 2006. Jälkimmäisen kriteerin osalta alimpaa kategoriaan kuuluvat maat, jotka ovat saavuttaneet vähemmän kuin kolmanneksen tarvittavasta lisäyksestä kohti vuoden 2010 ohjeellista tavoitetta. Suomi kuuluu komission analyysin mukaan molempien kriteerien mukaan alimpaan kategoriaan.

Edellä kuvatun analyysin perusteella komissio katsoo, ettei Suomi olisi toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön kulutuksen lisäämiseksi ohjeellisen kansallisen tavoitteen mukaisesti. Tämän vuoksi Suomi olisi rikkonut direktiivin artiklaa 3(1). Komissio viittaa myös uuteen uusiutuvan energian direktiiviin (2009/28/EY) ja toteaa, että merkittävän uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuuden kasvattaminen on minimiedellytys 38 prosentin kokonaistavoitteen saavuttamiseksi.

Komissio viittaa myös työpaperin perusteella artiklan 6 hallintomenettelyitä koskeviin vaatimuksiin sekä artiklan 7 sähköverkkoon pääsyyn liittyviin vaatimuksiin.

Komissio pyytää Suomelta lisätietoja siitä:

a) mitä toimenpiteitä on tehty edellisen raportin jälkeen, jolla osoitettaisiin Suomen uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuuden merkittävää kasvua suhteessa vuoden 2010 tavoitteeseen;

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
PL 32 (Aleksanterinkatu 4)
00023 Valtioneuvosto • Puh. 010 606 000
Faksi (09) 1606 2166 • www.tem.fi

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
PB 32 (Alexandersgatan 4)
00023 Statsrådet • Tfn 010 606 000
Fax (09) 1606 2166 • www.tem.fi

MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY
P.O. Box 32 (Aleksanterinkatu 4)
FI-00023 Government • Tel + 358 10 606 000
Fax + 358 9 1606 2166 • www.tem.fi

b) ottaen huomioon, että Suomi kuuluu molempien kriteerien mukaan alimpaan kategoriaan, voitteko antaa perusteita selvittää, että Suomi on täyttänyt direktiivin artikloiden 3(1), 6 ja 7 vaatimukset.

Komission esittämän analyysin ja kysymysten osalta toteamme kunnioittaen seuraavaa:

Komission arviointi jäsenmaiden kehityksestä perustuu yksittäisten vuosien tarkasteluun. Kansallinen vesivoiman tuotanto on korjattu normalisointimenettelyllä. Sen sijaan komission analyysi ei ota lainkaan huomioon sähkön tuonnin ja viennin vaihtelua. Suomi on osa pohjoismaista sähkömarkkinaa yhdessä Ruotsin, Norja ja Tanskan kanssa. Vesivoiman tuotantomahdollisuudet Ruotsissa ja Norjassa vaikuttavat merkittävästi sähkön tuontiin Suomeen. Hyvänä vesivuonna tuonti Ruotsista ja Ruotsin kautta Norjasta syrjäyttää suomalaista sähköntuotantoa. Huonona vesivuonna Suomesta viedään sähköä Ruotsiin ja sieltä edelleen Norjaan.

Vuonna 2004 sähkön nettotuonti Suomeen oli 4,9 TWh ja vuonna 2006 11,4 TWh. Sähköntuonnin voimakas kasvu syrjäytti kotimaista tuotantoa. Ydinvoimalla, fossiilisilla polttoaineilla sekä turpeella tuotetun sähkön määrä aleni vuodesta 2004 vuoteen 2006 yhteensä 0,4 TWh. Sen sijaan puupolttoaineilla tuotetun sähkön määrä kasvoi 0,4 TWh eli runsaat 4 prosenttia. Tämän seurauksena puulla tuotetun sähkön osuus kotimaisesta tuotannosta kasvoi. Koska vesivoiman tuotantokapasiteetti kasvoi hiukan vuodesta 2004 vuoteen 2006, myös normeerattu vesivoimantuotanto on kasvanut. Johtopäätöksenä voidaan todeta, jos sähkön ilmasto-olosuhteista johtuva tuonnin vaihtelu otetaan huomioon, uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön osuus Suomessa on ollut vuosina 2004–2006 kasvussa.

Edellä kuvattu mekanismi selittää myös uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuuden kehitystä vertailuvuodesta 1997 vuoteen 2006. Puulla tuotetun sähkön osuus sähkön kokonaiskulutuksesta on kasvanut tällä aikana lähes 2 prosenttiyksiköllä.

Suomi ei voi myöskään hyväksyä komission näkemystä, jonka mukaan uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuuden kasvattaminen on minimiedellytys 38 prosentin kokonaistavoitteen saavuttamiseksi. Uusiutuvan energian direktiivin keskeinen periaate on, että jäsenvaltiot voivat itse päättää uusiutuvan energian lisäämisestä sähkössä, lämmityksessä ja jäähdytyksessä sekä liikenteessä. Tämä mahdollistaa uusiutuvan energian tavoitteen saavuttamisen kustannustehokkaasti kunkin jäsenmaan olosuhteen huomioiden.

Komission esittämiin kysymyksiin toteamme seuraavaa:

a) <u>Toimenpiteet edellisen raportin jälkeen</u>

Suomen hallitus julkaisi marraskuussa 2008 pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian, joka sisältää linjaukset toimenpiteistä, joilla Suomi täyttää uusiutuvan energian 38 prosentin kokonaistavoitteet. Tavoitteena on tuulivoiman tuotannon kolmekymmenkertaistaminen 6 TWh:iin vuoteen 2020 mennessä. Tätä silmällä pitäen otetaan

käyttöön syöttötariffijärjestelmä. Järjestelmää valmisteleva työryhmä antaa loppuraporttinsa syyskuun aikana. Tuulivoiman osalta keskeiset ehdotukset on esitetty jo huhtikuussa julkaistussa väliraportissa. Uusien taloudellisten ohjauskeinojen lisäksi myös nykyisen investointiavustusjärjestelmän (energiatuki) avustusten myöntövaltuutta on nostettu moninkertaiseksi. Tänä vuonna tuen myöntövaltuutus on viimeisin lisäbudjetti mukaan lukien 105 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 investointiavustuksia myönnettiin 30,7 miljoonalla eurolla.

Uusiutuvan energian osuuteen voidaan vaikuttaa myös energiatehokkuudella. Ilmasto- ja energiastrategian mukaan määrätietoisilla energiansäästö- ja energiatehokkuustoimilla voidaan saavuttaa 37 terawattitunnin säästö energian loppukulutukseen vuoteen 2020 mennessä. Tästä 6,4 TWh on sähkön säästöä. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Energiatehokkuustoimikunta on listannut 125 konkreettista toimenpidettä kesäkuussa 2009 luovuttamassa mietinnössään. Mietinnön ehdotusten toimeenpano on käynnissä.

b) Perusteet, joilla Suomi on toimeenpannut direktiivin artikloiden 3(1), 6 ja 7 vaatimukset

Kuten edellä on esitetty, komission analyysi ei ota huomioon pohjoismaisen vesivoiman tuotannon vaikutusta sähkön tuontiin ja vientiin sekä Suomen uusiutuvan energian tuotantoon. Pohjoismaisille markkinoille tyypillinen sähkön tuonnin ja viennin vaihtelu otettiin sen sijaan huomioon komission arviossa Suomen päästöoikeuksien jakosuunnitelmasta toiselle päästökauppakaudelle.

Suomi on kehittänyt myös artiklan 6 mukaisia hallinnollisia menettelyjä. Muun muassa tuulivoiman osalta ympäristöministeriö on lisännyt tietämystä tuulivoimarakentamisen vaikutuksista sekä tarvittavasta kaavoituksesta ja lupamenettelystä. Maakuntien liitot ovat ympäristöministeriön tukemina kartoittaneet tuulivoimarakentamiseen soveltuvia alueita. Tämän vuoden loppuun mennessä valmistuu tuuliatlas, jonka tarkoituksena on myös ohjata tuulivoimarakentamista suotuisille alueille.

Sähkömarkkinalakia on täydennetty uusiutuvan energian verkkoon pääsyn osalta (artiklan 7 vaatimukset). Direktiivin toimeenpanon yhteydessä sähkömarkkinalakiin (1130/2003) tehtiin seuraavat muutokset:

- 9 §: verkonhaltijan tulee antaa liittyjälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista (direktiivin artikla 7(4))

- 14 §: verkkopalvelujen hinnoittelussa on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot sekä kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat sähköntuotantolaitoksen liittämisestä verkkoon. Uutta oli nimenomaan velvoite ottaa huomioon hyödyt, kuten paikallisverkon häviöiden tai verkkoinvestointien pieneneminen silloin kun paikallinen voimalaitos vähentää tarvetta siirtää sähköä valtakunnanverkosta (direktiivin artikla 7(2))

Uusiutuvan pienimuotoisen tuotannon verkkoon pääsyä on helpotettu myös 14 b §:n sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskevilla erityissäännöksillä (624/2007). Pienimuotoisen sähköntuotannon sähköverkkoon liittämisestä veloitettavaan maksuun ei saa sisällyttää sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi jakeluverkossa sähkön tuotannolta veloitettavilla siirtomaksuilla tulee kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähkön kulutukselta perittävillä siirtomaksuilla. Valtioneuvoston asetuksella on säädetty sähköntuotannon siirtomaksuista ja niiden määrittämistavasta jakeluverkossa sekä sähköntuotannon siirtomaksuille asetettavista, siirrettyyn energiamäärään suhteutetuista rajaarvoista, joita jakeluverkonhaltijan on noudatettava. Sähkömarkkinaasetuksen (65/2009) mukaan jakeluverkonhaltijan yksittäiseen liittymään sijoittuvalta sähköntuotannolta veloittama siirtomaksu ei saa ylittää keskimäärin 0,07 senttiä kilowattitunnilta vuodessa.

Valtioneuvoston asetuksessa sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (66/2009) säädetään että sähköverkkoon sähköä syöttävä sähköntuotantolaitos voidaan jättää varustamatta erillisellä mittauslaitteistolla, jos laitos sijaitsee enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetulla sähkönkäyttöpaikalla ja käyttöpaikka on varustettu mittauslaitteistolla, joka kykenee mittaamaan sekä sähköverkosta otetun että sähköverkkoon syötetyn sähkön määrän. Tämä tarkoittaa käytännössä nettomittauksen soveltamista tuntitasolla uusiutuvaan energiaan perustuvalle pienvoimantuotannolle.

Taisto Turunen
Osastopäällikkö

Petteri Kuuva
Teollisuusneuvos